

УДК 821.111:81'42

Підгорна А. Б.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ВИДИ ДИСКУРСУ ТА ПАРАМЕТРИ ЇХ ВИОКРЕМЛЕННЯ

Зважаючи на різноманіття тлумачень самого поняття «дискурс», що були розглянуті вище, зрозуміло, що існують і досить різноманітні класифікації видів дискурсу, що виокремлюють на базі різних критеріїв. Так, наприклад, види і типи дискурсу можна класифікувати:

- 1) за тематикою – освітній, медичний, релігійний, спортивний тощо;

2) за джерелом і сферою функціонування – дискурс влади, молодіжний дискурс, інтернет-дискурс тощо;

3) за метою – навчальний, дослідницький тощо;

4) за стилем – іронічний, високий, поетичний тощо;

5) за рівнем – професійний та непрофесійний.

Дослідниця О. Селіванова робить спробу об'єднати різні трактування в чотири типи дискурсу. Схематично їх можна відобразити таким чином: «дискурс = текст; дискурс = текст + ситуація; дискурс = (усне) мовлення; дискурс = тип дискурсивної практики» [3, с. 36]. У спрощеному розумінні цю класифікацію можна представити як розподіл на дискурс усний, письмовий та мисленнєвий.

Протиставлення усного та письмового дискурсів є одним із основних питань при дослідженні типів дискурсу, хоча дослідження відмінностей між цими типами дискурсу розпочалося досить нещодавно – лише у 1970-х роках. Іноді диференціація усного та письмового дискурсів зводиться до відмінностей між текстом і дискурсом як таким, хоча подібне порівняння не є виправданим. Перш за все, відмінності між усним і письмовим дискурсом пов'язані з каналом передачі: при письмовому дискурсі він візуальний, а при усному – акустичний. Хоч письмовий дискурс і був досить престижним протягом багатьох століть, він все ж таки є похідним від усного. Усний дискурс є вихідною, фундаментальною формою існування мови. В усному дискурсі розуміння і породження здійснюються синхронно, а в письмовому – ні. В усному дискурсі спостерігається фрагментація, тобто мовлення породжується інтонаційними одиницями, що виокремлюються паузами. При письмовому дискурсі відбувається інтеграція в речення та інші синтаксичні конструкції. Ще однією відмінністю є те, що при письмовому дискурсі між мовцем і адресатом немає контакту у просторі та часі, а спостерігається відстороненість адресату та мовця від інформації, що надається.

Однак, людина може користуватися мовою, не утворюючи ані графічних, ані акустичних знаків. В цьому випадку мова йде про мисленнєвий дискурс і особа, що продукує цей дискурс є водночас і адресатом, і мовцем. Його ще називають «внутрішнім мовленням». Через те, що цей вид дискурсу немає проявів, що можна легко спостерігати, він є малодослідженим.

З точки зору соціолінгвістики та соціальної психології, напрямків, що активно розробляються у сучасних наукових дослідженнях, виокремлюють такі типи дискурсу, як особистісно-орієнтований та статусно-орієнтований (інституційний). Перший тип – це спілкування між людьми, які добре чи нібито добре знають один одного. Таке спілкування можна розподілити на два підтипи – побутове та буттєве. Побутове спілкування відбувається між друзями, членами родини, між тими, хто добре знає один одного. А буттєве –

це спілкування між тими, хто нібито добре знає один одного. Останній тип спілкування найбільш яскраво представлений у художньому тексті. В статусно-орієнтованому типі дискурсу задіяні представники різних груп, які переслідують різні цілі. Наприклад, у політичному дискурсі – це боротьба за владу, у науковому – встановлення істини, у педагогічному – соціалізація та навчання.

Цікавим видом дискурсу є публіцистичний, який виконує потрібне завдання – інформує, впливає на аудиторію та розважає. Цей вид дискурсу визначається як «інституціоналізована мовленнєва діяльність, яка здійснюється в межах друкованих, усних і електронних засобів масової інформації, відбувається в рамках певного каналу спілкування, має своїм результатом створення різних мовленнєвих жанрів і реалізується через основну форму організації та продукції цієї діяльності – текст» [2, с. 7]. До такого типу дискурсу можна віднести і спортивний дискурс, що буде детально розглядатися далі.

Кожен вид дискурсу характеризується наявністю певних ознак фізичної й соціальної ситуації, що відіграють важливу роль при створенні та інтерпретації відповідного тексту, а також відбиваються власне на структури самого тексту. «Це так званий контекст дискурсивної події, до якого можна віднести фізичних носіїв дискурсу, способи існування чи передачі текстів, музики та зображення, особливості інтонацій, жестів тощо» [1, с. 24]. Таким чином, можна сказати, що кожен з видів дискурсу має свої особливості, що і вирізняють його від інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулик, В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки [Текст] / В. Кулик. – Киев : Критика, 2010. – 657 с.
2. Петрінська, Т. С. Лінгвальна актуалізація текстового концепту GLOBALIZATION в англомовному публіцистичному дискурсі : автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Т. С. Петрінська. – Запоріжжя, 2014. – 20 с.
3. Селиванова, Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации [Текст] / Е. А. Селиванова. – Киев : Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.